

CLAEYS (Adolf), Missionaris van Afrika (Witte Pater) (Oostakker, 16.6.1869 — Lwizi, 19.5.1900). Zoon van Petrus en van Van Loo, Rosalia.

Na voltooid humaniorastudies, begaf de jonge Claeys zich naar het noviciaat van de Witte Paters te Maison-Carrée (Algiers-1890), deed daarna zijn theologische studies te Carthago (Tunis-1891-1895) en werd aldaar ook priester gewijd (2 juli 1895). Vervolgens wordt hij benoemd te Mechelen. Met Pater Stuer als collega, zal hij onze Belgische provincies doorlopen, op zoek naar geldelijke steun voor de missies van Congo. Doch reeds op 12 juni van 't volgend jaar is het hem gegund te Marseille scheep te gaan met bestemming voor het Apostolisch Vicariaat Opper-Congo. Pas een maand was het toen geleden dat Monseigneur Roelens, aan het hoofd gesteld van hetzelfde Vicariaat, te Mechelen de bisschopswijding uit de handen van Kardinaal Goossens had ontvangen.

In Congo aangekomen mocht Pater Claeys, onder de wijze leiding van de veteraan Pater (later Monseigneur) Guillemé, overste van de missiepost te Mpala, streek, volk en taal leren kennen. Weldra was hij in staat om het zijne bij te dragen tot de bekering van de Zwarten. Met veel toewijding ondernam hij de onderrichting van de geloofswaarden aan de ouden van dagen. Met veel geduld, moed en volharding wist hij ze te onderwijzen en hun genegenheid te winnen. Al die oude grijshefden noemden hem hun vader.

Doch in 1897 werd hij geroepen om het bestuur der jeugdige missie van St-Jacob, te Lusaka, in handen te nemen. Daar, geholpen door Pater Aug. Van Acker (1) mocht zijn zielenijver het voedsel vinden waarnaar hij getracht had. De dagelijkse onderrichtingen op de missie zelf, de wekelijkse uitstap in de dorpen rondom Lusaka om de bewoners ervan te gaan onderwijzen vervulden de dagen van de missionaris. In het droog seizoen van juli tot oktober werd al zijn bedrijvigheid in beslag genomen door het onderrichten van de menigte, die uit de bergen van Marungu-land naar de zoutbron van Nganza afdaalde, om er hun voorraad zout voor het jaar op te doen. « De vurige » zielenijver en het wijs beleid, schrijft Mgr Roelens, dat Pater Claeys aan de dag legde » in het bestieren van de missie te Loesaka » trokken mijne aandacht op hem, toen ik » het plan opvatte het rijk Gods uit te breiden tot in het onbekende Oeroea-land. Ik » liet hem naar Boudewijnstad komen, samen » met Pater Gustaaf Van Acker (2) en belastte » hem dit land te doorreizen om er voordeelige » standplaatsen te zoeken voor nieuwe missie » huizen ». Het verhaal van die reis, vol gevaren en moeilijkheden, heeft Pater Van Acker achtergelaten in zijn boek: *Een Vlaamsch Geloofszending bij de Baloeba's*. De geestige, opgewekte toon heeft er de bovenhand; doch eenieder begrijpt wat dusdanige reis moest betekenen door een onmetelijke streek, nagenoeg volledig onbekend, « waar nog nooit een Blanke den voet had » gezet »... in een streek waarvan de destijdsge kaart noch dorp, noch stroom, noch berg met zekerheid aanduidde, een streek bewoond door de Baluba, die nooit veel sympathie voor de Blanken gevoeld hebben en die geen katten waren om zonder handschoenen aan te vatten. « Doch wij verschietsen niet in » een kleintje, schrijft Pater Van Acker. Wij » hebben trouwens reeds zooveel waterkes doorzwommen en wij rekenen er wel op, met Gods » hulp en op tijd en stond, Oeroea-land rond » te varen. Die reis ging leeren welke van al » die gezegden gegrond of ongegrond waren: » is maar geleerd die van school komt en kent » maar de Baloeba's die er bij geweest is ».

De reis werd aangevangen van Boudewijnstad uit, op 17 augustus 1898. De tocht ging eerst naar Lusaka; vandaar werd weldra de streek

van de Baluba bereikt. De Lukumbi-rivier wordt overgestoken en nu nemen de twee reizigers de richting van het Zuiden. Op 28 augustus waden ze door de Lubaraza (Lubalashi); enige uren later staan ze op de boorden van de Lualaba (thans Luvua, op de kaarten) en doen hun intrede in het dorp van Katubirwa. Op twee kleine uren van Katubirwa lag de verschansing van Kafindo. Daar ging het reisge-

(1) Belg. Kolon. Biographie, III, 4.
(2) Belg. Kolon. Biographie, III, 5.

zelschap een dag in volledige rust doorbrengen.

Kafindo was de naam van een gewezen sla-venjager en-handelaar, die zich node aan de Blanken onderworpen had. 't Is op enige schreden van Kafindo's boma dat luitenant Demol doodgeschoten werd (1). Zijn soldaten namen hem op en wilden hem naar Mpweto brengen; maar de moedige officier bezweek onderweg. Zijn laatste woorden waren: « Gaat de Blanke » ken melden dat ik naar God ga! » De twee reizigers hadden gehoopt zijn graf te vinden in de omtrek van Kafindo's verschansing, om het te wijden en er een kruis op te planten. Hun godvruchtig opzet kon niet verwezenlijkt worden. Luitenant Demol lag op twee of drie dagen vandaar begraven... doch » zijn naam, met vele » andere namen van krijgslieden en zende » lingen zal in 't herte der Belgen blijven leven ». Kafindo ontging zijn welverdiende straf niet. Hij werd op de boorden van de Lukulu-rivier overwonnen en gedood.

Na goed uitrust te hebben, hernoemen de twee missionarissen hun reis. Ze volgden ongeveer de loop van de Lualaba (Luvua) en sloegen dan de richting in naar het Noorden. Ze staken de Lukulu over op de plaats zelf waar Kafindo verslagen werd en kwamen weldra in het dorp van Kyombo Mbayo, waar later de missiepost van Lukulu zou gesticht worden. Vervolgens gaat hun tocht naar het Noorden op. Ze bereikten de Lwizi-rivier, bij sultan Makombo, die hen vriendelijk onthaalt. Daarna willen ze de onbekende hoek tussen de Lualaba en de Lukulu verkennen. « In het Zuiden, schrijft Pater Van » Acker, wierden wij tamelijk wel ontvangen. » Maar naarmate wij hoger op naar 't Noorden » trokken, wierden ze koelder en koelder en » eindelijk bij Mboeli, twee of drie uren van » de Loekoega en omtrent twee dagen van de » Localaba, wierden wij door en door slecht » ontvangen. Wij wierden daar den weg afgesneden door omtrent 200 krijgers, die rondom » ons hunne vergiftigde pijlen op hunnen bogen » zetten en voor onze neuzen uittrokken. Met » koelbloedig te blijven en met Gods hulpe » zijn wij ongedeerd uit het gevaar gerocht en » weergekeerd ». Verplicht op hun stappen terug te komen, trekt de karavaan nu het Zuid-Oosten in en komt te Mpala in de laatste dagen van oktober terug, na ongeveer 1.200 km te voet te hebben afgelegd.

Pater Claeys trok terug naar zijn missiepost te Lusaka. Enige maanden later (na de regentijd van 1899, schrijft Mgr Roelens) werd Pater Claeys gelast met de stichting van de eerste missiepost in Urua, namelijk bij koning Mako-

(1) Belg. Kolon. Biographie, II, 273.

mbo, in de streek van de Lwizi-rivier, op 10 dagreizen van Mpala. « Alhoewel de streek al » daar tamelijk goed bevolkt was, was 't » nochtans de volkrijkste niet. Maar het opper » hoofd scheen best gesteld om de zendelingen » te ontvangen... Ongelukkiglijk de legerscharen » der oproerlingen (Batetela) staken lange » stokken in de wielen. Deze gasten bleven » lang in het Noorden aan 't roeren en bewegen » en kwamen eindelijk, gelijk een onweerstaan » bare stormvlaag, zuidwaarts afgezakt, al wat » Europeesch was langs het Tanganika-meer » bedreigend... » (Pater G. Van Acker). Toen het gevaar van uit die hoek voorbij was, kreeg Pater Claeys toelating om te vertrekken en

toog hij naar zijn nieuw land van belofte (14 juli 1899). Kort daarop volgden Pater De Muelenaere en Broeder Marcellinus (Van der Meer) en wat later nog Pater Butaye. « Makombo » onthaalde de missionarissen met open armen. » Hij stelde al zijn volk te zijnen dienste om » hunne standplaats te bouwen. Maar de be » woners dier streek zijn nog geen werk gewoon » en er was tijd en geduld nodig om alles in » orde te krijgen » (Mgr Roelens). Uit een brief van Pater Butaye vernemen wij dat de missionarissen sedert 17 september 1900 hun woonhuis betrokken, netjes gelegen op een heuvel, zowat op 500 m afstand van Makombo's dorp. Ze hadden ook reeds een fatsoenlijke kerkgebouw, een woonst voor de vrijgekochte kinderen en een school voor de zwarte jeugd. Ondertussen werd de Kiluba-taal aangeleerd, zodat de onderrichtingen ten volle in gang waren. Het grootste deel van de bevolking kwam het woord van de missionarissen aanhoren. De kinderen, hoop der toekomst, hadden in Pater Claeys hun vriend gevonden.

De nieuwe missie werd vreselijk beproefd door de pokziekte. Deze zieken werden door de inboorlingen uit hun dorp verbannen en ver weg in het bos verscholen. Lastig werk om die ongelukkigen te ontdekken, te onderwijzen en te dopen. Met de grootste ijver spoorde Pater Claeys de pokklidders op. « Elken avond, zo » schreef Pater Claeys, klim ik op eene hoogte, » vanwaar ik boven gras en woud kan zien. Ik » neem acht waar ieveren een rookwolkje ten » hemel stijgt, want waar vuur is daar zijn mensen. » Anderendaags trek ik naar die plaats, » waar ik rook ontwaarde en gewoonlijk ont » moet ik er een ziek huisgezin. Dan tracht ik » de zieken te verzorgen en bereid ze tot het » Doopsel ».

Helaas! Deze ziekte spoorde de zwarten aan beter hun behoeftigheden te vereren. « Hunne » tempeljes werden hernieuwd en allerhande » offeranden kwamen van alle kanten toege » stroomd. Kyombo Kyesa, een hoofdman van » den anderen oever der Loeizi-stroom, besloot » door een groot en plechtig slachtoffer aan de » geesten opgedragen, de kwaal van zijn land » af te weren. Een jonge slaaf werd tot zoen » offer uitgekozen, als een dier gebonden, naar » de plaats geleid waar de geesten vereerd » worden en te hunner eer verwurfd. Hoe » hertverscheurend moet het niet geweest zijn » voor Pater Claeys in zijne nabijheid zulke » euvelsden te zien bedrijven en zich onmach » tig te bevinden om ze te beletten » (Mgr Roelens).

De ijverige missionaris was het niet gegund lange tijd te werken voor het heil der zielen. Op donderdag 17 mei 1900 werd hij de eerste tekenen gewaar van de schrikkelijke bloedwaterkoorts, die hem ten grave zou leiden. De twee volgende dagen verergerde zijn toestand. Pater Butaye verzorgde hem naar best vermogen, maar moest reeds 's zaterdags alle hoop opgeven en besloot de zieke de Sacramenten der stervenden toe te dienen. Zachtjes gaf Pater Claeys de geest in de namiddag van 19 mei 1900. « Zijn stoffelijk overblijfsel rust » op het kerkhof van de missie, te midden der » christene Zwarten die zijn zielenijver voor » den hemel gewonnen heeft » (P. Butaye)

14 december 1953.
Pater M. Vanneste

Eerwaarde Pater A. Claeys, Brieven van Mgr Roelens en Pater Butaye in *Maandschrift der Witte Paters*. Jaargang 1900, blz. 299. — P. G. Van Acker, *Een Vlaams Geloofszending bij de Baloeba's*, De Meester, Roeselare, 1901.

Kon. Bel. kolon. inst.
Belgische Koloniale Biografie,
T. IV, 1955, kol. 124-128